
Etiska frågor om jäv, mutor och annan form av korruption och andra oegentligheter

SYFTE

Denna riktlinje avser att förtydliga de regler som gäller för medarbetare och förtroendevalda inom Region Västmanland i frågor som avser jäv, mutor, korruption och andra oegentligheter. Riktlinjen syftar till att utgöra ett stöd, och skapa trygghet i arbetsmiljön, även om det ytterst är varje persons eget ansvar som anställd och förtroendevald att sätta sig in i och följa de författningar (lagar och andra regler) och riktlinjer som gäller. Det innebär också ett ansvar för att aktivt medverka till att tillämpningen av regler och riktlinjer på arbetsplatsen lever upp till de etiska kraven.

BESKRIVNING

Riktlinjen tar sin utgångspunkt i olika lagregleringar men också i Sveriges Kommuner och Regioners (SKR:s) vägledning om mutor och jäv.

SAMMANFATTNING

Vi som arbetar inom Region Västmanland utför våra uppdrag opartiskt – dvs. utan att ta hänsyn till exempelvis privata önskemål, vänskap, släktskap eller andra privata relationer. Vi låter oss inte påverkas av hot eller påtryckningar från någon som vill att vi ska ta ovidkommande hänsyn när vi utför vårt uppdrag.

Vi som arbetar inom Region Västmanland förvaltar våra resurser effektivt och deltar i det gemensamma arbetet med att förvalta och använda skattemedlen på ett ändamålsenligt sätt som stärker medborgarnas förtroende för verksamheten.

Vi undviker att hamna i jävssituationer. Har en jävssituation ändå uppstått anmäler vi det direkt. Om en intressekonflikt eller jävssituation riskerar att uppstå, eller har uppstått, löser vi det genom att annan person beslutar eller handlägger frågan.

Vi tar aldrig emot någon form av otillbörlig betalning, gåva, tjänst eller annan förmån som kan riskera att ge någon anledning att misstänka att vi inte förhåller oss opartiska när vi utför vårt uppdrag, sluter avtal eller köper in varor/tjänster. Vi är särskilt uppmärksamma på skyldigheten att vara opartiska och sakliga, även när vi endast har informell eller begränsad möjlighet att förespråka/önska exempelvis inköp av viss utrustning eller anlitandet av viss leverantör, utan att själv ha något formellt mandat att besluta i frågan.

Vi hanterar de samarbeten som finns exempelvis inom forskning, utbildning och näringslivsutveckling, på ett öppet och transparent sätt för att undvika misstanke om oegentligheter.

Etiska frågor om jäv, mutor och annan form av korruption och andra oegentligheter

EXEMPEL PÅ SITUATIONER NÄR RISKEN FÖR DET FÖRTROENDESKADLIGA ELLER STRAFFBARA ÖKAR

Situationer som typiskt sätt bör innebära att du tänker dig extra noga för är inför erbjudanden om gåvor, testamentes-förordnanden, rabatter, provisioner, fribiljetter, måltider, resor, konferenser, fritidserbjudanden, tjänster eller krediter. Var också uppmärksam på dolda förmåner som erbjuds dig "till självkostnadspris".

Du som arbetar med upphandling och inköp i olika delar av verksamheten behöver vara särskilt uppmärksam.

Du som arbetar med patienter bör vara uppmärksam när en patient eller annan person vill visa uppskattning eller tacksamhet på något sätt som innebär en gåva, förmån eller liknande.

HUR KAN DU TÄNKA FÖR ATT LÄTTARE GÖRA RÄTT?

- Vem betalar för den förmån som jag erbjuds?
- Varför erbjuds jag den här förmånen? Hade jag erbjudits den i egenskap av privatperson?
- Finns det risk att jag påverkas i mitt arbete när jag själv fattar olika typer av beslut eller när jag, på ett eller annat sätt, påverkar någon annans beslutsfattande?
- Om mottagandet/deltagandet var helt synligt – skulle det då finnas någon risk att mitt mottagande/deltagande skulle uppfattas som om jag låter mig påverkas på ett sätt som skulle minska allmänhetens förtroende för att jag är opartisk i min tjänsteutövning?
- Finns det någon risk att jag bedömer situationen enligt vad som tillåts i privat sektor?
- Om jag känner mig osäker på hur jag ska hantera situationen kan jag rådgöra med i första hand min närmaste chef. Det är fortfarande jag som bär ansvaret och en gåva blir inte tillåten bara för att min chef godkänner den, men det är alltid bra att resonera med någon som är ansvarig för min arbetsmiljö.

VAD BETYDER BEGREPPEN?

Muta och otillbörlig förmån

Ett mutbrott begås genom att en arbetstagare eller en uppdragstagare för sin egen, eller för någon annans räkning tar emot, begär eller godtar ett löfte om att få, en muta eller någon annan otillbörlig förmån för tjänsteutövningen. Det räcker med att

Etiska frågor om jäv, mutor och annan form av korrupktion och andra oegentligheter

det finns *en tänkbar koppling* mellan förmånen och någon åtgärd som arbets- eller uppdragstagaren haft möjlighet att utöva inflytande över, även om det inte behöver styrkas att förmånen syftat till, föranlett eller belönat någon viss konkret åtgärd knuten till just den som lämnat förmånen. Vem som tar initiativet till mutan spelar i princip ingen roll. Även givande av muta eller otillbörlig förmån är straffbart. Under vissa omständigheter kan ett mutbrott betecknas som grovt.

Brottet *handel med inflytande* begås när någon tar emot, godtar ett löfte om eller begär en otillbörlig förmån för att påverka annans beslut eller åtgärd vid myndighetsutövning eller offentlig upphandling. Likaså om hen lämnar, utlovar eller erbjuder någon en otillbörlig förmån för att hen ska påverka annans beslut eller åtgärd vid myndighetsutövning eller offentlig upphandling.

Utanför ramen för det straffbara finns det allmänt förtroendeskadliga. Det innebär att även om en medarbetares agerande inte är direkt straffbart kan det fortfarande vara olämpligt på grund av att det skapar en bild av att regionen eller någon enskild företrädare för regionen är villig att låta sig påverkas.

Jäv och intressekonflikter

En medarbetare eller förtroendevald ska i alla beslut och all övrig handläggning vara saklig och opartisk. Det är du själv som måste vara uppmärksam på om du har ett intresse i saken som gör att din opartiskhet kan ifrågasättas. Det är enligt kommunallagens regler tillåtet att bortse från jäv som inte kan ha någon påverkan. Det är dock inte ett beslut som den potentiellt jävige själv bör fatta, utan kontakt bör tas med närmaste chef eller gruppleddare för parti representerat i regionfullmäktige.

Klara fall av jäv är när du eller någon närstående berörs av beslutet, handläggningen eller arbetsinsatsen. Andra omständigheter som kan uppfattas som om de rubbar din opartiskhet kan vara att du är

- Vän eller ovän med någon som är part eller intressent i ärendet
- Ekonomiskt beroende av en part eller intressent
- Engagerad i saken på något annat sätt som inte bara begränsar sig till din yrkesroll och som kan skapa osäkerhet hos dig själv eller någon annan avseende din förmåga att agera opåverkad av detta engagemang.

Etiska frågor om jäv, mutor och annan form av korruption och andra oegentligheter

Korruption

Ett samlingsbegrepp för att utnyttja sin ställning för att uppnå otillbörlig fördel för egen eller annans vinning, mutbrott, etc.

Oegentligheter

Ohederligt agerande, överträdelser och avvikelse från gällande lag, förordning eller föreskrift.

FINNS DET NÅGON FÖRMÅN SOM DU FÅR TA EMOT?

Det allra säkraste är att inte alls ta emot gåvor, tjänster, rabatter eller andra förmåner.

Om värdet är mycket lågt, och du känner dig trygg med att inget annat i situationen kan upplevas som förtroendeskadligt, kan det vara tillåtet att ta emot en gåva eller en förmån.

Om du i **pågående externa samarbeten** exempelvis blir bjuden på kaffe, eller en enklare lunch, i samband med möte/utbildning är det oftast tillåtet. Inför en förestående upphandling av tjänsten kan även detta vara olämpligt.

Undantagsvis kan enklare gåvor av "trivselkaraktär" såsom blomma eller chokladask av ringa värde vara tillåtet att ta emot under förutsättning att den kommer hela personalen på enheten/arbetsplatsen till godo.

När det gäller läkemedelsleverantörer finns "Samverkansformer mellan läkemedelsföretag och Landstinget Västmanland: Lokal tillämpning" nr 4464 i ledningssystemet.

HUR KAN DU UTTRYCKA ATT DU BEHÖVER FUNDERA PÅ SAKEN ELLER TACKA NEJ?

Ibland kan en givare komma att uppfatta det som oartigt av mottagaren att avböja en gåva eller en belöning. Det kan kännas svårt att hantera på ett sätt som inte skadar den arbetsrelation som finns. Ännu svårare kan det upplevas om liknande förmåner tidigare förekommit i någon utsträckning. När du avböjer kan detta skapa oro även hos givaren för att hen har gått för långt som redan har kommit med erbjudandet.

Etiska frågor om jäv, mutor och annan form av korruption och andra oegentligheter

Exempel på sätt att undvika en tveksam situation kan vara att säga:

”Det besök/utbildning/presentation som du föreslår låter intressant och värdefull(t) för vårt arbete. Jag deltar gärna under förutsättningen att regionen bekostar resa och eventuell logi för mig i samband med aktiviteten.”

”Jag uppskattar vårt samarbete, och det du föreslår låter verkligen trevligt, men jag kan inte tacka ja till den typen av sociala aktiviteter som ligger utanför ramen för vårt samarbete.”

RAPPORTERA MISSTANKE OM OEGENTLIGHETER

Du har rätt att förvänta dig att även andra förtroendevalda och medarbetare inom Region Västmanland agerar i överensstämmelse med lagstiftningen och regionens riktlinjer. Viktigast är att föra en aktiv dialog med chefer och kollegor om sådana situationer som uppstår och de utmaningar som vi möter i vår verksamhet.

Misstanke om oegentlighet ska i första hand anmälas till din chef, men du kan också ta kontakt med säkerhetsavdelningen. Du kan också kontakta regionens visselblåsarfunktion eller själv göra en polisanmälan.

REFERENSER

Brottsbalken (1962:700)

Förvaltningslagen (2017:900)

Kommunallagen (2017: 725))

Aktiebolagslagen (2005:551)

Visselblåsarlagen (2021:890)

Om mutor och jäv – en vägledning för anställda inom kommuner, landsting och regioner.